

Kertészet és Szőlészet

Alapítva: 1952

www.magyarmezogazdasag.hu



42

2024. október 16.

73. évfolyam

Ára: 760 Ft | Előfizetőknek (éves): 610 Ft



Balkonnövénydivat

6-9. oldal



Meg kell-e kongatni a vészharangot?

A szakmai összefogás segíthet a vírusfertőzések kivédésében

14-16. oldal



Őszi sereghernyó a szomszédban

A Nébih idén megkezdte a zárlati károsító csapdázását a déli megyékben

18-19. oldal



Hosszú távú, bizalmi feladat

Barabits Elemért kérdeztük a lombosfa-fajták szelekciójának fő szempontjairól

26-27. oldal



Őszi sereghernyó a szomszédban

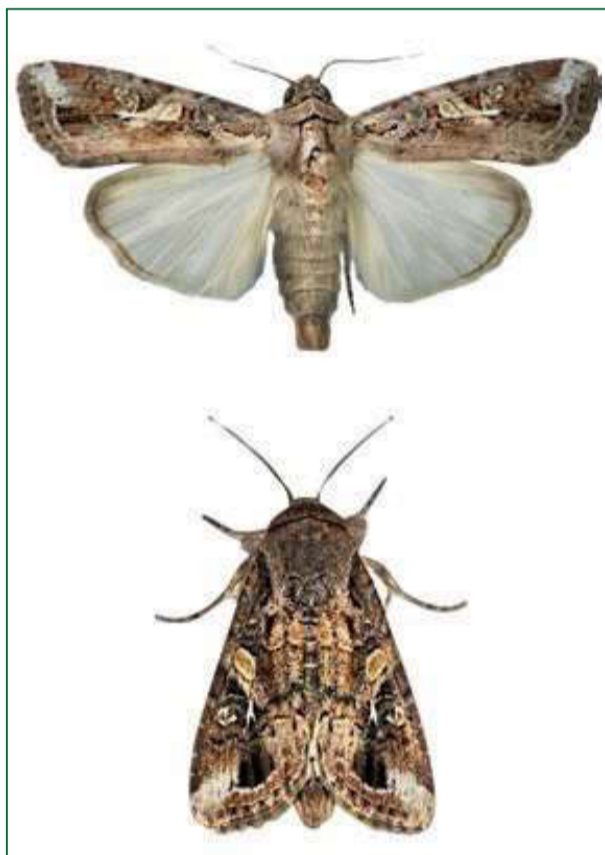
Az Európai Unió több tagállamában, köztük a velünk szomszédos Romániában is kimutatták a közelmúltban a zárlati károsító őszi sereghernyó (*Spodoptera frugiperda*) jelenlétét. A pázsitfűféléket, de különösen a kukoricát, rizst és cukornádat fogyasztó kártevő egyre közelebb került hozzánk, így mind nagyobb fenyegetést jelent a hazai növényvilágra és azon keresztül az élelmiszer-ellátásra.

A *Spodoptera frugiperda*, vagyis az őszi sereghernyó Amerika trópusi és szubtrópusi vidékein őshonos. Vándorlepke, amelynek csak átmeneti populációja vándorol a mérsékelt égövi régiókba. Megfelelő körülmények esetén több száz kilométerre is képes elrepülni. Közép-Amerikában és az Egyesült Államok déli részén a kifejlett egyedek tavaszi generációja észak felé repül, és akár 480 kilométerre is eljuthat, mielőtt letelepedne és megkezdődne a következő nemzedékének fejlődése. A kiváltó okok még nem ismertek, de a szél nagymértékben hozzájárul a lepke hosszú távú vándorlásához és terjedéséhez.

Európában először 2023-ban, Cipruson találták meg a kártevőt, majd ugyanabban az évben Görögországban, Portugáliában, Spanyol- és Törökországban is. Az őszi sereghernyó behurcolása az EU területére a nemzetközi kereskedelemre vezethető vissza. Terjedése felgyorsult, az ellenőrizetlen növény- és áruszállítványokkal hazánkat is fenyegeti, ugyanis magas egyedszám esetén nemcsak a növények leveleire, hanem válogatás nélkül bármilyen felületre (pl. csomagok, utaspoggyász, katonai felszerelés stb.) képes elhelyezni petéit. A petékből kikelő lárvák pedig szintén válogatás nélkül kutatnak táplálékforrás után. Ezért kijelenthetjük, hogy az őszi sereghernyó esetleges jelenléte óriási kárt okozna a hazai növényvilágban.

Nagyon hasonlít a rokonaira

Az őszi sereghernyó a bagolylepkék családjába tartozó *Spodoptera* nemzetség tagja. Ebbe a nemzetségbe világszerte harminc faj sorolható, közülük tíz csak Észak-Amerikában honos. A nemzetség területi megoszlása és elterjedése tekintetében kozmopolita, az Antarktisz kivételével minden kontinensen őshonos.



Nehezen észrevehető bagolylepké

A rágásnyom olyan, mintha jégverés érte volna a növényt

A *Spodoptera*-fajok lárváit általában sereghernyóknak, a kifejlett egyedeket pedig ritkán sereghernyó-molynak (*armyworm moths*) nevezik. Hazánkban őszi sereghernyóként emlegetjük.

Az imágó 20-25 milliméter hosszú, 28-40 milliméter szárnyfesztávolságú, szürkés vagy barnás színezetű, egyes fa-



A kifejlett hernyó ismertetőjegye a teste utolsó szakaszán látható négy fekete folt



joknál morfológiai bélyegként a szárnyakon mintázottság megfigyelhető. Az imágók könnyen összetéveszthetők más *Spodoptera*-fajokkal, különösen a *S. ornithogalli* hímekkel, vagy a nőtényeknél a *S. exigua* fajjal, de akár a hazánkban előforduló vetési bagolylepkével (*Agrotis segetum*) is.

Zárlati károsító

A *Spodoptera frugiperda* kártevő az (EU) 2019/2072 bizottsági végrehajtási rendelet II. mellékletének A. részében szereplő uniós zárlati károsító. Még fontosabb azonban, hogy a kiemelt zárlati károsítók listáján szerepel az Európai Bizottság felhatalmazáson alapuló 2019/1702/EU rendelete értelmében. Éppen ezért, ha az őszi sereghernyó vagy valamely karantén (zárlati) károsító gyanúja felmerül, akkor azt a megfelelő formanyomtatvány benyújtásával jelenteni kell az illetékes vármegyei kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Osztály növényvédelmi felügyelőjének és a Nébih Növényvédelmi Borászati Igazgatóság (NBI) Növényegészségügyi Osztályának. A Nébih növényegészségügyi oldalán (portal.nebih.gov.hu/novenyegeszsegugy) további hasznos, növényegészségügyi vonatkozású információk érhetők el.

Minden növényi részen rág

A lepkék éjszakai életet élnek, és a meleg, párás estéken a legaktívabbak. Színezetük miatt is nehéz őket észrevenni, különösen akkor, ha a föld közelében vagy a talajon pihennek. Veszélyességük abban rejlik, hogy a sereghernyő-fajok rendkívül polifág természetűek, így szinte minden növényi árun vagy föld feletti növényi részen károsíthatnak. Tápnövényei közül kiemelendők a fűfélék, de jelentős még a kukorica, a gabonafélék, a rizs, a cukornád vagy a gyapot, továbbá meg kell említeni a káposztaféléket, a tökféléket, a földimogyorót, a lucernát, a hagymát, a hüvelyeseket, a batátát, a paradicsomot és egyéb zöldségeket (burgonya, padlizsán, paprika, dohány) és a dísnövényeket (*Chrysanthemum*, *Dianthus*, *Pelargonium*).

A peték és lárvák minden föld feletti növényi részen megtalálhatók. A nőtények a levelek fonákára helyezik 100-300-as csomókban a fehéres vagy szürkés színű petéket, amelyeken általában szörszerű bevonat látható. A fiatal lárvák zöldes vagy barnás színűek, hosszanti fehér csíkokkal. A fej mintája enyhén rózsaszínes is lehet. A teljesen kifejllett lárvák körülbelül 35 milliméter hosszú, és színe a rózsaszíntől a sárgáson és a fakó szürkén át a majdnem feketéig változhat. A lárvák jellegzetes morfológiai bélyegekkal rendelkeznek, a feji részen egy halvány, fejjel lefelé fordított Y alakú jel látható, az utolsó hasi szakaszon pedig négy fekete folt, négyzetes elrendezésben. A bábozódás általában a talajban történik. A báb 18-20 milliméter hosszú, barna és fényes, hasonlóan a többi éjszakai lepkefajhoz.

A korai stádiumú hernyók hámozgatják a leveleket, tipikus „ablakos” rágásképet hagyva maguk után. Későbbi lárvállapotban nagyobb lyukakat ejtenek a terméseken vagy a leveleken, mintha jégverés utáni károkat látnánk. Nagy egyedsűrűség esetén a hernyók csoportosan táplálkoznak, amivel még nagyobb kárt képesek okozni.

Gyakran megtalálják

Európában a harmadik országból származó, feltartóztatott károsítók egyik leggyakoribbja. Az EU-ban sajnos számos szállítmányon igazolták már az



Az őszi sereghernyő sok tápnövényű karantén kártevő



A tojáscsomókat szörszerű képletek borítják

őszi sereghernyő jelenlétét, így fontos, hogy megfelelő növényegészségügyi dokumentáció (EU-n belül növényútlevél, EU-n kívül növényegészségügyi exportbizonyítvány) kísérje a növényeket, növényi termékeket és egyéb anyagokat, valamint, hogy mindig megbízható helyről szerezzük be azokat.

A megelőzéshez lényeges továbbá a hím egyedeket vonzó feromoncsapdák kihelyezése és az éves felderítések időbeni megkezdése nemcsak a szántóföldön, hanem a termelésben, tárolásban is, hiszen a szélsőséges és huzamosabb ideig tartó meleg időjárás kedvez a kártevőnek. Fejlődésének optimális hőmérséklete 28 °C, amelyen mindössze 35 nap a teljes életsiklusa.

Kulcsfontosságú az őszi sereghernyő további terjedésének elkerülése, a tavalyi romániai megjelenése is indokolja a fokozott ellenőrzését. Kiegészítve az országos felderítést, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) az idei évtől megkezdte a déli vármegyékben a zárlati faj csapdázását kihelyezett feromoncsapdákkal. Szerencsére eddig még nem tapasztalták a jelenlétét.

Bodor-Zanker Angéla

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal,
Növényvédelmi és Borászati Igazgatóság,
Növényegészségügyi Osztály

HÍREK

A mocskospajor

A bagolylepkék családjába tartozó őszi sereghernyóval ellentétben a vele könnyen összetéveszthető hazai rokon, a vetési bagolylepke (*Agrotis segetum*) hernyója talajszinten károsít. Szántóföldi növények vagy zöldségek gyökerét, szárát rágják meg a természetes, nappal a talajba húzódó hernyók. Kertészeti kultúrák közül a hüvelyesek, a répa-félék, a káposzta-félék, a burgonya és a csemegekukorica vannak tőle veszélyben. Angolul tarlórépamolynak hívják, utalva egyik tápnövényére.

Évente két nemzedéke fejlődik, hernyó alakban telet a talajban 10-20 centiméter mélyen. Az első károsítása ennek megfelelően kora tavasszal indul, és a fiatal növények pusztulásával járhat. Május-júniusra már kifejlődnek az imágók, a második rajzáscsúcs pedig augusztus elején következik be.



A lepke éjjel aktív, fénycsapdával jól gyűjthető. 16-18 milliméter hosszú, 35-45 milliméter szárnyfesztávolságú, zömök testű. Szárnyai szürkés vagy feketések, többféle rajzolat látható rajtuk. Gyors szaporodásra képes, ugyanis egy nőstény akár kétezer petét is rakhat, jellemzően a növények alsó leveleinek a fonákára. A kikelő kis hernyók nem a talajban, hanem a növényekre fölmászva táplálkoznak, fejlődésükkel párhuzamosan viszont egyre fénykerülőbbek lesznek.

Elsősorban laza talajú területeken lehet számítani a mocskospajor károsítására. A gyomnövények is táplálékot nyújtanak neki, gyomos területen könnyen felszaporodik. Az ellene való biológiai védekezésre a *Steinernema carpocapsae* fonálférget tartalmazó készítmények alkalmasak. Kémiai védelemre a Basamid G talajfertőtlenítő szer engedélyezett. ■